

VALSTYBĖS VAIKO TEISIŲ APSAUGOS IR ĮVAIKINIMO TARNYBA PRIE SOCIALINĖS APSAUGOS IR DARBO MINISTERIJOS

Biudžetinė įstaiga, A. Vivulskio g. 13, LT-03221 Vilnius, tel. (8 5) 2310928, faks. (8 5) 2310927,
el. p. info@vaikoteises.lt

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188752021

Savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriams

2017-12-18

Nr. S-6227

Globėjų (rūpintojų) ir įtėvių mokymo ir konsultavimo
atestuotiems socialiniams darbuotojams
pagal pridedamą adresatų sąrašą

REKOMENDACIJOS DĖL BŪSIMŲ VAIKO GLOBĖJŲ (RŪPINTOJŲ) VEIKSMŲ IEŠKANT GLOBOJAMO (RŪPINAMO) VAIKO

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba), vadovaudamasi Tarnybos nuostatų (patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. spalio 20 d. nutarimo Nr. 1114 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2016 m. balandžio 20 d. nutarimo Nr. 393 redakcija) 8.1.7. papunkčiu, atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigos (toliau – Kontrolieriaus įstaiga) 2017 m. spalio 4 d. pažymoje Nr. (6.7.-2017-55)2-1255/1 suformuluotą siūlymą parengti rekomendacijas savivaldybių administracijų vaiko teisių apsaugos skyriams (toliau – VTAS) dėl būsimų vaiko globėjų veiksmų ieškant globojamo (rūpinamo) vaiko, į Kontrolieriaus įstaigoje 2017 m. atliktų tyrimų metu nustatytus VTAS veiklos trūkumus, parengė šias rekomendacijas.

Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 20 straipsnis numato, kad vaikas, laikinai arba visam laikui netekęs šeimos aplinkos arba kuris dėl savo interesų negali toje aplinkoje būti, turi teisę į specialią valstybės apsaugą ir paramą.

Pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.266, 3.267 straipsnius, Vaiko globos organizavimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. kovo 27 d. nutarimu Nr. 405 „Dėl vaiko globos organizavimo nuostatų patvirtinimo“ (toliau – Globos organizavimo nuostatai), 3 punktą, Bendrųjų vaiko teisių apsaugos skyrių nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. 1983 (toliau – VTAS nuostatai), 6.1. ir 7.2. papunkčius vaikų globą savo teritorijoje organizuoja ir prižiūri savivaldybės administracijos struktūrinis padalinys – VTAS. Jis taip pat organizuoja ir koordinuoja teisės aktų nustatyta tvarka asmens, norinčio tapti vaiko globėju (rūpintoju), įvaikintoju, pasirengimą ir parenka likusiam be tėvų globos vaikui tinkamiausią toms pareigoms atlikti asmenį. VTAS nuostatuose, detalizuotos VTAS funkcijos įgyvendinant skyriams priskirtą uždavinį – organizuoti likusių be tėvų globos vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą (6.1. papunktis).

Viena iš priemonių, kurių valstybė privalo imtis, siekdama užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus, tai globos (rūpybos) vaikui nustatymas. Nustatant vaikams tiek laikinąją, tiek nuolatinę globą (rūpybą) kyla nemažai būsimų globėjų, jau gavusių teigiamą atestuotų socialinių darbuotojų, vykdančių Globėjų (rūpintojų) ir įvaikintojų pasirengimo globoti (rūpintis) mokymo ir konsultavimo (toliau – GIMK) programą, išvadą, ir VTAS nesutarimų dėl globojamo (rūpinamo) vaiko parinkimo ir pačių globėjų (rūpintojų) iniciatyvos bei atliekamų veiksmų ieškant globojamo (rūpinamo) vaiko.

Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis Globos organizavimo nuostatų 18 punktu, VTAS, priėmęs sprendimą dėl fizinio asmens teigiamo pradinio įvertinimo, per 3 kalendorines dienas nuo šio sprendimo priėmimo pateikia nurodytą sprendimą ir Globos organizavimo nuostatų 13.1–13.4, 14.1–14.7 papunkčiuose nurodytus dokumentus, duomenis ir informaciją atestuotiesiems socialiniams darbuotojams. Atestuoti socialiniai darbuotojai, gavę nurodytus dokumentus, duomenis ir informaciją, per 3 kalendorines dienas praneša fiziniam asmeniui mokymų datą ir laiką. Atsižvelgiant į išdėstytą, fizinis asmuo priimamas į mokymus, skirtus asmenims, siekiantiems tapti globėjais (rūpintojais), tik po to, kai gauna VTAS sprendimą dėl fizinio asmens teigiamo pradinio įvertinimo.

Pažymėtina, kad mokymų, skirtų asmenims, siekiantiems tapti globėjais (rūpintojais), metu norintysis globoti (rūpinti) be tėvų globos likusį vaiką suvokia ir įsivertina, ar yra pasirengęs į savo šeimą priimti be tėvų globos likusį vaiką. Atestuoti socialiniai darbuotojai grupinių ir individualių susitikimų metu ištiria asmens, siekiančio globoti (rūpintis) gyvenimo sąlygas, būdą ir pateikia teigiamą arba neigiamą išvadą VTAS dėl asmens pasirengimo vaiko globai (rūpybai). Tuomet VTAS kartu su GIMK **parenka** likusiam be tėvų globos vaikui iš fizinių asmenų / šeimų, gavusių atestuotų socialinių darbuotojų teigiamas išvadas, tinkamiausią asmenį / šeimą, atsižvelgdamas į vaiko poreikius, fizinio asmens / šeimos gyvenimo būdą ir sąlygas, asmenines savybes ir pomėgius bei asmens / šeimos, norinčios tapti globėjais (rūpintojais), lūkesčius vaiko atžvilgiu.

Asmenų, siekiančių tapti globėjais (rūpintojais), mokymu metu yra aptariami asmens / šeimos lūkesčiai vaiko atžvilgiu, todėl išvada rengiama ne tik dėl tinkamumo būti globėju (rūpintoju) bendrąja prasme, bet yra atsižvelgiama ir į konkrečius asmens / šeimos lūkesčius. VTAS, įvertinęs tiek asmens / šeimos, siekiančių tapti globėjais lūkesčius, tiek kiekvieno vaiko poreikius, parenka vaikui asmenį / šeimą, galinčią geriausiai užtikrinti vaiko poreikius.

Atsižvelgiant į išdėstytą rekomenduojama atestuotiesiems socialiniams darbuotojams mokymų, skirtų asmenims, siekiantiems tapti globėjais (rūpintojais), metu išaiškinti būsimiems globėjams tinkamiausio asmens / šeimos parinkimo tikslumą ir svarbą likusiam be tėvų globos vaikui.

Svarbu tinkamai akcentuoti būsimiems vaiko globėjams (rūpintojams), kad vaikui yra parenkama šeima, o ne šeimai – vaikas, kadangi būtent vaiko interesai ir gerovė yra svarbiausi. Imantis bet kokių vaiką liečiančių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai (Vaiko teisių konvencijos 3 straipsnis). Nustatant, kas naudingiausia vaikui, kaip socialinei grupei, būtina vienodai atsižvelgti į principus, draudžiančius diskriminaciją, reikalaujančius užtikrinti visas galimybes vaikui gyventi ir sveikai vystytis bei gerbti jo nuomonę. Taip pat reikia nuspėti, kas bus naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje.

Sistemiškai aiškinant įstatymų nuostatas „išsirinkimas“ būsimam globėjui asmeniškai einant į globos įstaigas turi sunkias emocines pasekmes tiek suaugusiajam, tiek vaikui ir yra draustinas bei pažeidžiantis vaikų teises ir teisėtus interesus, taip pat vaiko globos organizavimą reglamentuojančių teisės normų nuostatas. Būsimas globėjas gali nežinoti ar vaikas galimas nuolat globoti, ar dėl šio vaiko jau yra priimti kiti sprendimai pvz. grąžinti į šeimą, įvaikinti, o paaiškėjusi situacija sukelia nerimo ir nusivylimo jausmus būsimų globėjų šeimoms. Visuomenės informavimo priemonėse dažnai paskelbiama negatyvi ir nepagrįsta informacija apie sunkumus, su kuriais susiduria šeimos globos procese. Šių situacijų neigiamas pasekmes jaučia ir globos namuose gyvenantys vaikai – būsimų globėjų (rūpintojų) lankomi vaikai, jau išgyvenę biologinių tėvų praradimą, vėl jaučiasi palikti ir nesaugūs. Taip pat dėmesio rodymas konkrečiam vaikui traumuoja ir kitus globos namų grupėje kartu esančius vaikus. Tas pats pažymėtina ir apie galimų globoti (rūpinti) vaiką asmenų skambučius į globos namus telefonu ar domėjimąsi apie globojamus (rūpinamus) vaikus kitomis ryšio priemonėmis, kai galimai kyla grėsmė ir vaikų asmens duomenų saugumui. Toks galimų globėjų elgesys yra netoleruotinas ir sudarantis pagrindą iš naujo vertinti tokio asmens pasirengimą tapti globėju (rūpintoju).

Siekiant išvengti galimo psichologinio poveikio ir neigiamų pasekmių vaiko emocinei savijautai tokiose situacijose VTAS ir atestuotiesiems socialiniams darbuotojams siūlytina atkreipti dėmesį į susiklosčiusią nepriimtina praktiką, kai būsimi globėjai (rūpintojai) ieško galimų globoti (rūpinti) vaikų patys, sudarydami sąlygas pažeisti vaikų teises ir teisėtus interesus, ir imtis visų įmanomų priemonių siekiant užkirsti kelią tokiems būsimų globėjų (rūpintojų) veiksams.

Teisinės pagalbos ir tarptautinio bendradarbiavimo skyriaus vedėjas,
vykdantis direktoriaus pavaduotojo funkcijas

Jan Maciejewski

